

*О.С. ВДОВЕНКО, аспірант**
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»

Економічна сутність фінансової безпеки суб'єктів підприємництва в аграрній сфері економіки

Постановка проблеми. В умовах побудови ринкових відносин пріоритетним напрямом має бути підтримка економічної стабільності та економічного зростання як основи національної безпеки країни, що визначається рівнем безпеки окремих секторів економіки, серед яких – сільське господарство. Однією з важливих складових економічної безпеки є фінансова, без якої практично неможливо ефективно здійснювати підприємницьку діяльність в аграрній сфері.

Важливість фінансової безпеки підприємств в аграрній сфері економіки як складової фінансової безпеки країни і підтримка сталого її рівня пов'язана з необхідністю вирішення продовольчої та екологічної безпеки, тому є стратегічним напрямом економічної політики держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженнями у сфері фінансової безпеки держави та суб'єктів господарювання реального сектору економіки, а також окремими теоретичними аспектами формування системи фінансової безпеки займалися О.І. Барановський [1], І.О. Бланк [2], З.В. Герасимчук [3], К.С. Горячева [4], Я.Ф. Жаліло [7], М.М. Єрмошенко [5], О.В. Гривківська [6] й інші вітчизняні вчені. Більшість із них вважають, що економічна безпека є основним підґрунтям усієї національної безпеки, оскільки ґрунтується на фінансах, тому фінансова безпека є базисом для економічної та національної безпеки України в цілому.

Іноземні автори [8, 10, 11] розглядають фінансову безпеку як достатню кількість коштів у громадян і домогосподарств, що дає їм змогу максимально задовольняти свої потреби. Саме через це забезпечується стабільне функціонування фінансової системи країни.

Високо оцінюючи їхній внесок у дослідження щодо забезпечення фінансової безпеки держави та суб'єктів господарювання, варто зосередити увагу на визначенні теоретичних засад формування фінансової безпеки суб'єктів підприємництва аграрного сектору економіки. Нині є багато нерозв'язаних проблем у цій сфері, зокрема пов'язаних із фінансовою діагностикою й прогнозуванням кризових явищ, вибором фінансових важелів і методів забезпечення фінансової стабільності та ефективної діяльності, а також оцінкою їх реалізації.

Мета статті – визначення економічної сутності поняття «фінансова безпека суб'єктів підприємництва в аграрній сфері економіки» й аналіз визначальних факторів її формування.

Виклад основних результатів дослідження. Перш ніж розглянути сутність поняття варто розглянути трактування поняття «безпека» різними авторами.

Так, Великий тлумачний словник сучасної української мови (за ред. Бусела В.Т.) [12, с.70] дає тлумачення безпеці як «стану, коли кому, чому-небудь ніщо не загрожує».

С.В. Мочерний та інші в своєму Економічному енциклопедичному словнику [13, с. 50] під безпекою розуміють «стан захищеності певного об'єкта або суб'єкта від різних загроз і наявність комплексу відповідних заходів для усунення таких загроз».

* Науковий керівник – В.М. Жук, доктор економічних наук, професор, член-кореспондент НААН.
© О.С. Вдовенко, 2014

У Юридичній енциклопедії (за ред. Шемшученка Ю.С.) [14, с. 207] зазначено, що «безпека – стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства й держави від зовнішньої та внутрішньої загрози».

Поняття «безпека підприємства» є ширшим, яке дає характеристику саме від чого є загрози підприємству.

Так, в Економічній енциклопедії [15, с.95] зазначається, що «безпека підприємства – це стан захищеності життєво важливих інтересів підприємства, компанії від мафіозно-тіньових структур, нечесної конкуренції, некомпетентних рішень, недосконалих законів, а також здатність протистояти, цим загрозам і реалізовувати внутрішні цілі».

В економічному енциклопедичному словнику [13, с. 50] при визначенні «безпеки підприємства організаційно-економічної» зосереджено увагу на внутрішніх чинниках, що її визначають, тобто вважаючи під нею «стан захищеності інтересів підприємства, фірми або компанії від некомпетентного або навмисного шкідливого управління, від хиб ринкової економіки і недосконалого державного регулювання та іншого, а також комплекс заходів щодо їх нейтралізації».

Термін «фінансова безпека» рідко трапляється в словниках, енциклопедіях тощо, однак в Економічному енциклопедичному словнику [13, с. 505] наводиться поняття «фінансової безпеки держави» як «стану розвитку та функціонування фінансової системи, для якого властива стійка національна валюта, стабільне й динамічне економічне зростання (за низьких темпів інфляції або її відсутності), а внутрішній і, насамперед, зовнішній борги не загрожують фінансовій системі крахом, в результаті чого фінансові ресурси країни ефективно використовуються в інтересах окремої людини, трудового колективу, різних соціальних верств та груп і всього суспільства».

Фінансова безпека може бути визначена як стан найефективнішого використання корпоративних ресурсів, виражених у найкращих значеннях фінансових показників прибутковості й рентабельності бізнесу, якості управління та використання основних і оборотних коштів, структури його капіталу, нор-

ми виплат за цінними паперами, а також курсової вартості його цінних паперів як синтетичного індикатора поточного фінансово-господарського становища й перспектив її технологічного та фінансового розвитку. Головна мета фінансової безпеки підприємства полягає в тому, щоб гарантувати його стабільне й максимально ефективне функціонування на нинішній час та високий потенціал розвитку в майбутньому [16, с. 101].

Поняття «фінансова безпека» як самостійний об'єкт дослідження є порівняно новим, і тому нами ширше сформульована сутність фінансової безпеки підприємства, яка складається із здатності його самостійно розробляти й проводити фінансову стратегію відповідно до цілей загальної, корпоративної стратегії, в умовах невизначеного і конкурентного середовища [17, с. 75-78].

На думку І.А. Бланка, «фінансова безпека являє собою систему кількісних та якісних параметрів фінансового стану підприємства, у комплексі відображаючи рівень його фінансової захищеності» [2].

О.А. Кириченко [18, с. 15] вважає, що «фінансова безпека підприємства являє собою фінансовий стан і фінансову стабільність, здатність забезпечити підприємству нормальний ефективний розвиток його діяльності. Узагальнюючим показником оцінки безпеки є необхідний приріст власного капіталу підприємства. Цей показник оцінки фінансової безпеки містить також фактор контролю основної цілі власника підприємства – приріст власного вкладеного капіталу».

К. Горячева визначає концептуальні основи фінансової безпеки підприємництва як фінансовий стан, що характеризується: 1) збалансованістю та якістю сукупності фінансових інструментів, технологій і послуг, які використовуються підприємством; 2) стійкістю до внутрішніх та зовнішніх загроз; 3) здатністю фінансової системи суб'єкта господарювання забезпечувати реалізацію власних фінансових ресурсів і гарантувати ефективний та сталий розвиток фінансової системи підприємства [4, с. 5].

На думку О. Приказюка [19, с. 83], «фінансова безпека сільськогосподарського підприємства – це такий фінансовий стан, який характеризується стійкістю до внутрі-

шніх і зовнішніх загроз, здатністю забезпечувати реалізацію власних фінансових інтересів та сталий розвиток усієї фінансової системи. При цьому внутрішні й зовнішні загрози проявляються у впливі на діяльність підприємства різних ризиків».

Визначальними факторами фінансової безпеки, на думку автора, «можна вважати прибутковість сільськогосподарської діяль-

ності, яка визначається за допомогою показників рентабельності. Так, за рахунок прибутку можна збільшити власний капітал підприємства, сформувати достатній резервний фонд, застрахувати основні ризики у страховій компанії та започаткувати нові напрями сільськогосподарського виробництва для диверсифікації бізнесу».

Показники прибутковості сільськогосподарських підприємств Вінниччини за видами економічної діяльності (сільське господарство та пов'язанні з ним послуги)*

Показник	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.
Чистий прибуток / збиток, тис. грн	171084,4	415939	178301	827401	1437000,4
Рентабельність усієї діяльності, %	8	13,2	4,9	17,6	23,3
Рентабельність операційної діяльності, %	15,3	20,1	14,5	27,1	30,9

*Джерело: [20, 21].

Отже, в цілому простежується позитивна тенденція діяльності сільськогосподарських підприємств Вінницької області, що підтверджується одержанням ними прибутку впродовж 2007-2011 років, сума якого в 2011 році становила 1437000,4 тис. грн, або збільшилася порівняно з 2007 роком на 1265916 тис.грн, або в 8,4 раза (табл.).

Зменшення суми чистого прибутку в 2009 році порівняно з 2008-м у 2,3 раза (з 415939 тис. грн до 178301 тис. грн) пов'язане із значним зростанням витрат, а саме: в 1,2 раза – адміністративних, в 1,7 раза – витрат на збут, в 1,5 раза – фінансових, в 1,04 раза – інших витрат.

За цей же період скоротився й рівень рентабельності всієї діяльності як відношення чистого прибутку (збитку) до всіх витрат діяльності (з 13,2% в 2008 році до 4,9% у 2009-му) і рентабельності операційної діяльності, що визначається як відношення фінансового результату від операційної діяльності до витрат операційної діяльності (з 20,1% в 2008 році до 14,5% у 2009-му), що є свідченням зниження стійкості та стабільності фінансового стану, а отже, загрозою фінансовій безпеці й пов'язаною із негативним впливом світової фінансової кризи.

Труднощі створення дієвої системи фінансової безпеки суб'єктів підприємництва аграрної сфери зумовлені необхідністю одночасної розробки складних теоретичних і вирішення практичних питань. Так, на від-

міну від адміністративно-командної економіки, за якої економічна безпека суб'єктів аграрної сфери в цілому й фінансова зокрема забезпечувалися вертикально побудованими методами тотального централізованого управління, процеси забезпечення безпеки в ринкових умовах розпорошуються по багатьох суб'єктах і напрямках діяльності, які мають власні, часто протилежні інтереси, не притаманні попередній системі. За нових умов починає переважати горизонтально побудована розпорошена система безпеки. При цьому найважливішим стає завдання теоретичного обґрунтування та розробки методів практичного розв'язання цих проблем з урахуванням створення нових або зваженої адаптації раніше діючих структур адекватно до нових функцій безпеки і пошук ресурсів, необхідних для їх виконання [22, с. 71].

На думку В.І. Волошина [23, с. 81], «основними недоліками існуючого в країні механізму, покликаного забезпечувати належний рівень фінансової безпеки підприємництва, є: недосконалість програмного й нормативно-методичного забезпечення державної політики; недостатня ефективність роботи органів державного управління всіх рівнів (особливо регіонального та місцевого) щодо забезпечення економічної безпеки підприємництва; несформованість вітчизняної інфраструктури безпеки бізнесу (особливо регіональної й місцевої). Для подолан-

ня цих недоліків потрібно розвивати дієвий механізм інституційного, громадського і правового регулювання сектору МСП, метою якого має стати усунення перешкод розвитку й ризиків для життєздатності малих і середніх підприємств».

Наявність сприятливих природно-кліматичних умов та родючих земель в Україні доводять про потужний потенціал і можливості ефективного сільськогосподарського виробництва суб'єктами підприємництва аграрної сфери економіки за умови забезпечення стійкості й стабільності фінансової безпеки.

Висновки. 1. Фінансова безпека суб'єктів підприємництва в аграрній галузі визначається таким станом, за якого підпри-

ємства стабільно та ефективно функціонують в умовах галузевої невизначеності, включаючи конкурентне середовище і виконання суспільно-економічних функцій продовольчої та екологічної безпеки.

2. Забезпечення фінансової безпеки суб'єктів аграрного бізнесу неможливе без державної політики, основним напрямом якої є сприяння розвитку підприємницької ініціативи на селі шляхом застосування механізмів фінансової підтримки з боку держави. Лише комплексні дії суб'єктів підприємництва та держави, спрямовані на підтримання фінансової безпеки шляхом створення умов і вжиття заходів для одержання необхідного рівня, забезпечать бажаний результат.

Список використаних джерел

1. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізм забезпечення): [моногр.] / О.І. Барановський. – К., 2004. – 734 с.
2. Бланк И. А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И.А. Бланк. – К. : Ника – Центр, 2004. – 784 с.
3. Герасимчук З.В. Економічна безпека регіону: діагностика та механізм забезпечення / З.В. Герасимчук, Н.С. Вавдіук. – Луцьк : Надвір'я, 2006. – 244 с.
4. Горячева К.С. Механізм управління фінансовою безпекою підприємства: автореф. дис... канд. екон. наук: спец. 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами» / К.С. Горячева. – К., 2006. – С. 5.
5. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення / М.М. Єрмошенко. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2001. – 310 с.
6. Гривківська О.В. Забезпечення фінансової безпеки сільського господарства: [моногр.] / О.В. Гривківська – Тернопіль: Астон, 2012. – 340 с.
7. Жаліло Я.А. Економічна стратегія держави у нестабільних ринкових економічних системах: [моногр.]. – К.: НІСД, 1998. – 144 с.
8. Bouris Mark. Yellow Brick Road to Your Financial Security / Mark Bouris. – Allen & Unwin, 2008. – 256 p.
9. Country Financial Security Index: overview [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.countryfinancialsecurityindex.com/overview.php>.
10. Lewis D. Solomon. Financial security & personal wealth / Solomon Lewis D - Transaction Publishers, 2005. – 249 p.
11. Taro Y. Elementary Sampling Theory / Y. Taro – Englewood Cliffs, NJ.: Prentice-Hall, 1967. – 399 p.
12. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. та CD) / уклад. і гол. ред. В.Т.Бусел.- К. Ірпінь: ВТФ «Перун», 2007. – 1736 с.
13. Мочерний С.В. Економічний енциклопедичний словник / С.В. Мочерний, Я.С. Ларина, О.А. Устенко, С.І. Юрій. – У 2 т. –Т.1; за ред. С.В. Мочерного. – Львів: Світ, 2005. – 616 с.
14. Юридична енциклопедія: У 6 т. / редкол.: Ю.С. Шемшученко (відповід. ред.) та ін. – К.: «Укр. енциклоп.», 1998. –Т.1: А-Г 672 с.
15. Мочерний С.В. Економічна енциклопедія у 3 т. / С.В. Мочерний. – Т. 1. Вид. центр «Академія», 2000. – 864 с.
16. Ареф'єва О.В. Економічні основи формування фінансової складової економічної безпеки / О.В. Ареф'єва, Т.Б. Кузенко // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – №1(91). – С. 101
17. Захаров О.І. Організація та управління економічною безпекою суб'єктів господарської діяльності: навч. посіб. / О.І. Захаров, П.Я. Пригунов. – К., 2008. – С.75-78.
18. Кириченко О.А. Вплив інфляційних процесів на фінансову безпеку підприємства / О.А. Кириченко, Ю.Г. Кім // Економіка і держава. – 2009. – № 1. – С. 13-17.
19. Приказюк О. Прибуток у формуванні фінансової безпеки сільськогосподарських підприємств / О. Приказюк // Банківська справа. – 2009. – № 2. – С. 82-88.
20. Фінансово-економічні показники діяльності сільськогосподарських підприємств Вінниччини. Стат. зб. / Державна служба статистики України. Головне управління статистики у Вінницькій області; за ред. В.Ф. Пікало). – 2011. –156 с.
21. Фінансово-економічні показники діяльності сільськогосподарських підприємств Вінниччини. Стат. зб. / Державна служба статистики України. Головне управління статистики у Вінницькій області; за ред. В.Ф. Пікало. – 2012. – 124 с.

Стаття надійшла до редакції 06.09.2013 р.

*

УДК 004.9:631.11.027

О.М. ШВИДЕНКО, аспірант*

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Впровадження Інтернет-маркетингу в сільськогосподарських підприємствах

Постановка проблеми. Наш час характеризується переходом від розуміння Інтернету як гігантської скарбниці знань до величезної платформи для організації бізнес-зв'язків і комунікацій, пошуку ділових партнерів, постачальників, потенційних клієнтів. Результати досліджень доводять про стрімке зростання обсягів електронної комерції, адже правильне та своєчасне використання Інтернет-технологій забезпечує зростання прибутку й економію коштів на засобах традиційного маркетингу [8]. Саме тому доцільно говорити про розвиток нового напрямку наукових досліджень, що є важливою складовою інтегрованого маркетингу компанії, – Інтернет-маркетинг (або е-маркетинг, он-лайн маркетинг). Він дає змогу розглядати традиційний маркетинговий мікс 4P (Product – продукт, Price – ціна, Place – місце, Promotion – просування) через призму особливостей он-лайн середовища.

Водночас тоді, як у всьому світі Інтернет-маркетинг активно практикують у різних галузях економіки та запроваджують у бізнес-структури, в Україні цей напрям є порівняно новим і мало дослідженим. Тому в умовах сучасного розвитку вітчизняного ринку Інтернет-комунікацій існують проблеми розуміння переваг використання Інтернет-маркетингу й реалізації його різних

методів та інструментів у рамках загальної маркетингової стратегії компаній, які нині мало або зовсім не використовують системи електронного маркетингу й е-комерції. Особливо це стосується галузі сільського господарства, адже вона традиційно вважається консервативнішою щодо технологічних нововведень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізуючи останні публікації, можна бачити підвищений інтерес науковців та спеціалістів до теоретичних засад Інтернет-маркетингу, його інструментарію й методики використання. Зокрема, Інтернет-маркетинг є предметом наукових досліджень таких іноземних авторів, як Ф. Котлер, У. Хенсон, В. Хартман, Д. Еймор, Д. Страус, Р. Уілсон, Р. Фрост та ін. [28,24]. Розв'язання проблем Інтернет-маркетингу цікавить і вітчизняних авторів, серед них Л. Балабанова, А. Войчак, М. Окландер, А. Павленко, С. Солнцев. У своїх працях учені досліджують феномен і тенденції розвитку віртуальної економіки, віртуальне мікро- й макромаркетингове середовище, веб-можливості для ведення та просування бізнесу, необхідні для цього бізнес-моделі, а також особливості функціонування комплексу маркетингу у Всесвітній павутині [24,11]. Крім того, вивчаються можливості Інтернету як механізму електронної торгівлі й інформаційної, рекламної діяльності [11].

Мета статті – розкрити особливості Інтернет-маркетингу, проаналізувати стан

* Науковий керівник – В.П. Галушко, доктор економічних наук, професор, член-кореспондент НААН.
© О.М. Швиденко, 2014